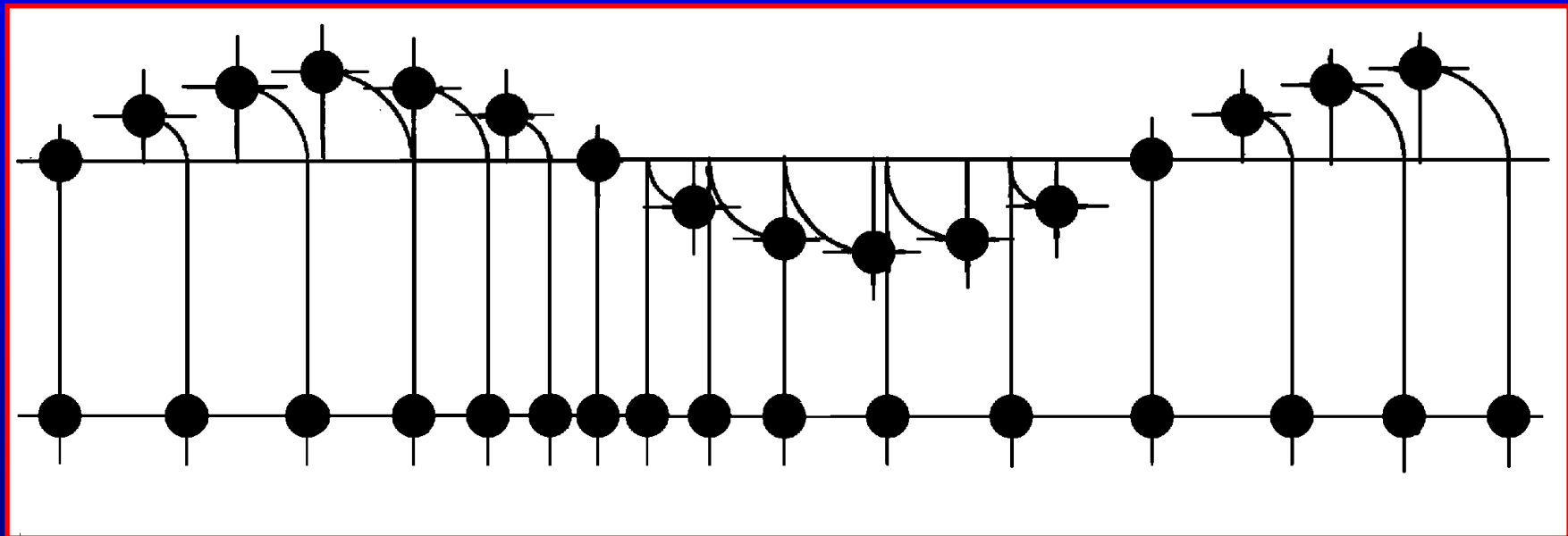

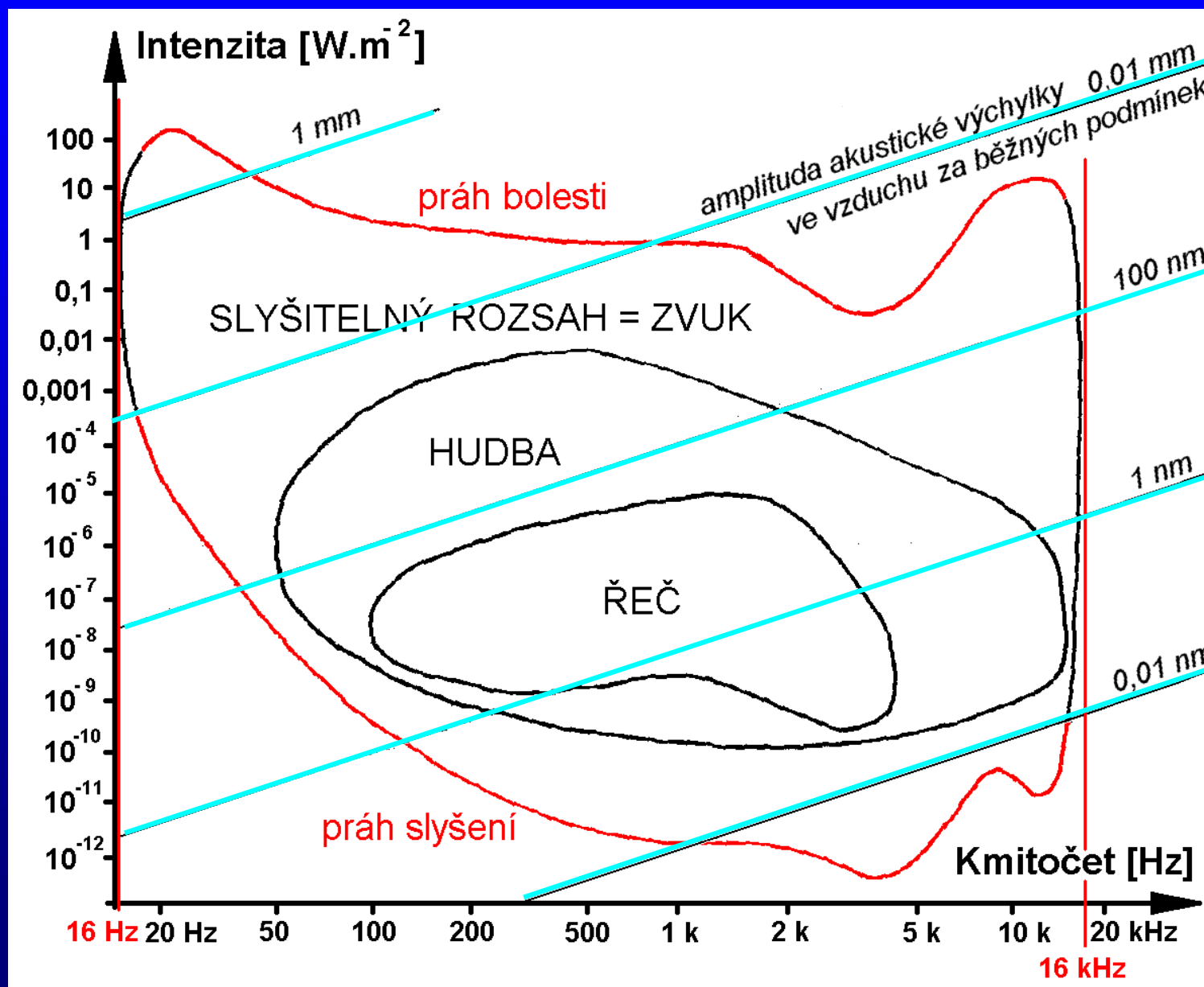
AKUSTIKA

Zvuk je mechanické vlnění pružného prostředí, které vnímáme sluchem.

Příčné a podélné vlnění

Rozsah slyšitelných kmitočtů a intenzit zvuku

Zvuk je přirozeným průvodním jevem přírodních dějů i životní aktivity člověka. Sluchem přijímá člověk významný podíl informací o světě. Zvuk je důležitým poplašným signálem, varuje před nebezpečím a je také základem řeči, která odlišila člověka od zvířat. Zvuk a sluch hrají významnou roli v adaptaci člověka na prostředí. Sluchem a hlasem navazujeme kontakt s druhými lidmi, sdělujeme své poznatky, zkušenosti i své myšlenky a plány pro budoucnost.

Nadbytek zvuků, který je způsobován zdroji, jejichž činnost často jedinec nemá možnost ovlivnit, může působit způsobem, který **neodpovídá lidským schopnostem a možnosti přizpůsobení**. Zvuk ruší člověka při práci a odpočinku, ztěžuje komunikaci řečí, ruší vnímání důležitých zvukových signálů.

Jen při vyšších intenzitách a nebo při dlouhodobém působení může být zvuk příčinou **trvalého poškození sluchu**. Příliš časté nebo příliš silné a v nevhodnou dobu se vyskytující zvuky, které jsou nežádoucí, rušivé, obtěžující nebo lidskému zdraví škodlivé, se označují jako **hluk**.

Vnímání zvuku je složitý fyziologický a psychologický proces

- 1) Vnímání intenzity (decibel)
- 2) Vnímání kmitočtu (váhová korekce)
- 3) Působení v čase (ekvivalentní hladina)
- 4) Informační obsah zvuku (limitní hodnoty)
- 5) Interindividuální rozdíly ve vnímání a prožívání zvuku

1) Vnímání intenzity: Weber – Fechnerův zákon

Ernst
Heinrich
Weber

1795 - 1878

Weber

Fechner

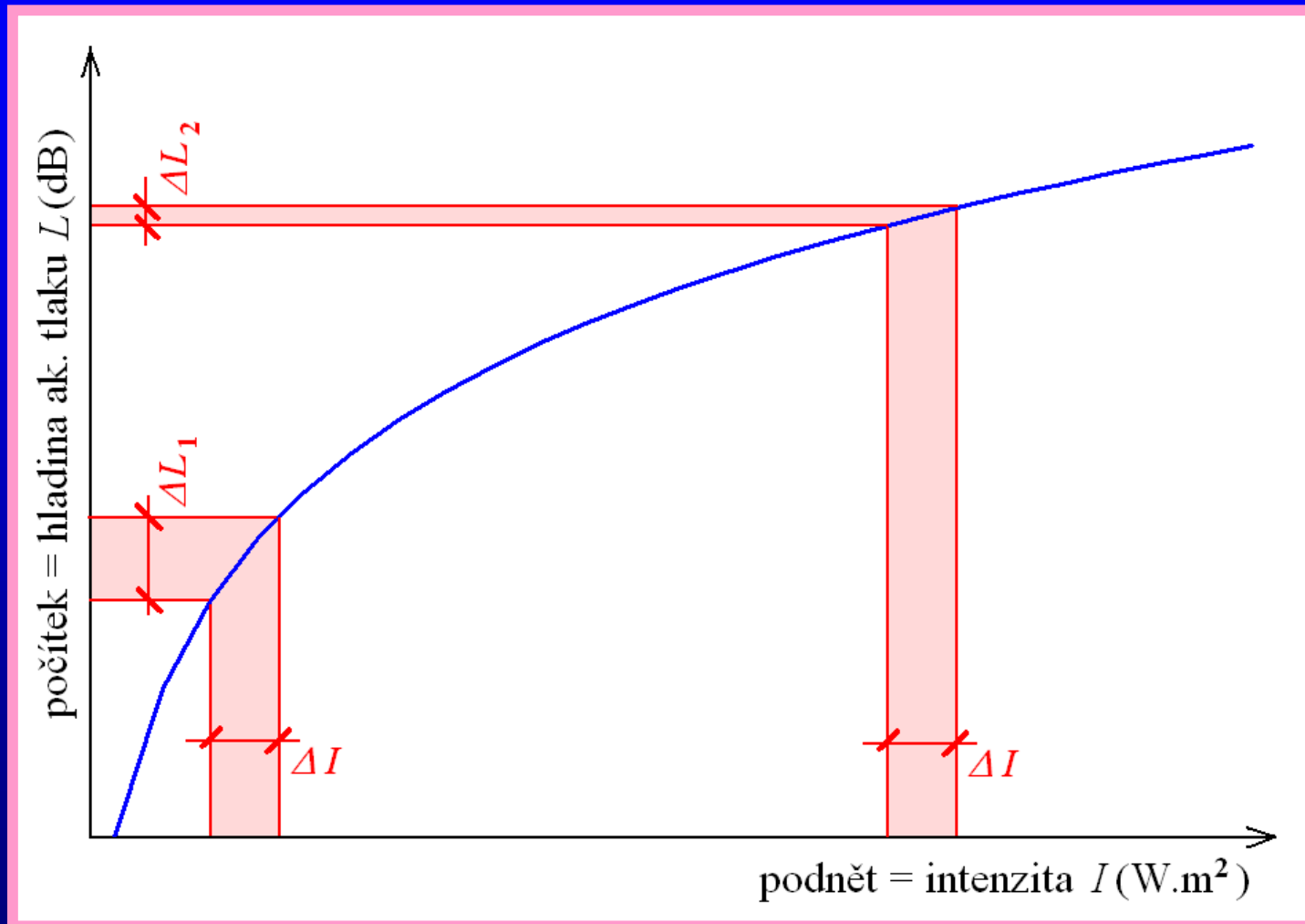
Gustav
Theodor
Fechner

1801 - 1887

Intenzita počitku je úměrná logaritmu podnětu.

Narůstá-li intenzita řadou geometrickou, narůstá vjem řadou aritmetickou = s rostoucí intenzitou se snižuje citlivost sluchu.

1) Vnímání intenzity: Weber – Fechnerův zákon

Hladiny (decibelové stupnice)

- Hladina akustické intenzity

$$L = 10 \log \frac{I}{I_0} \quad I \text{ (W/m}^2\text{)} \quad I_0 = 10^{-12} \text{ W/m}^2$$

- Hladina akustického tlaku

$$L = 10 \log \frac{p^2}{p_0^2} \quad p \text{ (Pa)} \quad p_0 = 2 \cdot 10^{-5} \text{ Pa}$$

Příklady hladin akustického tlaku

akustický tlak p (Pa)	akustická intenzita I (W/m ²)	hladina ak. tlaku L (dB)	příklad
cca 60	10	cca 130	práh bolesti
2	0,01	100	disco
0,2	0,0001	80	ulice
0,02	0,000001	60	kancelář
0,002	0,00000001	40	obýv.pokoj
0,0002	10^{-8}	20	ložnice
0,00002	10^{-12}	0	práh slyšení

Energetický součet hladin

$$L = 10 \log \left(\frac{I_1}{I_0} + \frac{I_2}{I_0} \right) = 10 \log \left(10^{\frac{L_1}{10}} + 10^{\frac{L_2}{10}} \right)$$

Mají se sečíst hladiny akustického tlaku dvou současně působících zdrojů $L_1 = 72,0$ dB a $L_2 = 77,0$ dB.

$$L = 10 \log (10^{7,2} + 10^{7,7}) = \underline{\underline{78,2 \text{ dB}}}$$

Má se stanovit hladina akustického tlaku L_2 zvuku, jehož akustická intenzita je n -krát vyšší než akustická intenzita hladiny L_1 .

$$L_2 = 10 \log \frac{n \cdot I_1}{I_0} = 10 \log \frac{I_1}{I_0} + 10 \log n = \underline{\underline{L_1 + 10 \log n}}$$

Maskování

Zdrojem zvuku v tiché místnosti jsou tikající hodiny s hladinou akustického tlaku $L_1 = 28,0$ dB. Vysavač prachu v téže místnosti způsobí hladinu akustického tlaku $L_2 = 55,0$ dB. Úkolem je stanovit hladinu akustického tlaku při současném provozu obou zdrojů.

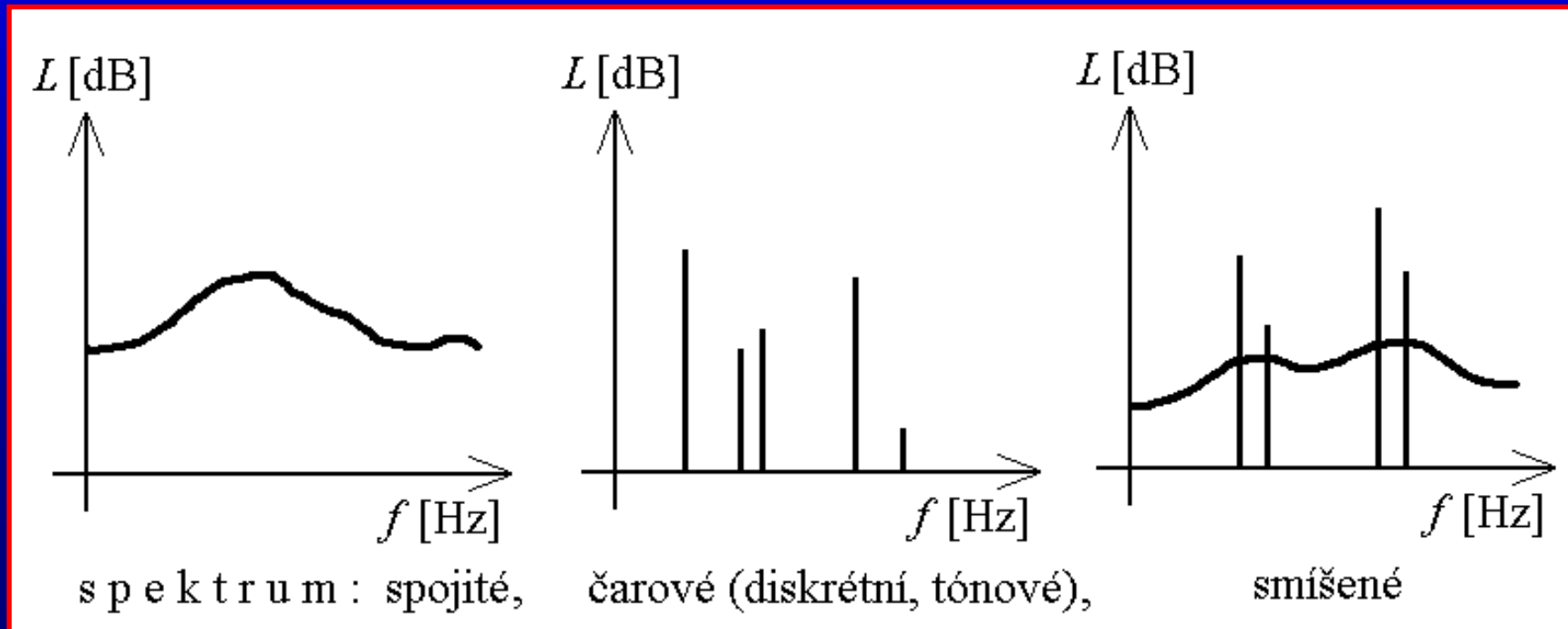
$$L = 10 \log(10^{2,8} + 10^{5,5}) = 55,0086 \text{ dB} \cong \underline{\underline{55,0 \text{ dB}}}$$

**DECIBELY NA JEDNO
DESETINNÉ MÍSTO !!!**

2) Vnímání kmitočtu

Kmitočet zvuku je počet periodických změn akustického tlaku za sekundu. Subjektivně je vnímán jako výška tónu.

Akustickým spektrem se rozumí soustava hodnot sledované akustické veličiny (např. hladiny akustického tlaku) uváděná v závislosti na kmitočtu. Často se uvádí formou grafu nebo tabulky

Oktávová Pásma

f (Hz)	16	31,5	63	125	250
K_A	-56,7	-39,4	-26,2	-16,1	-8,6
500	1000	2000	4000	8000	16000
-3,2	0	+1,2	+1,0	-1,1	-6,6

Hladina akustického tlaku A

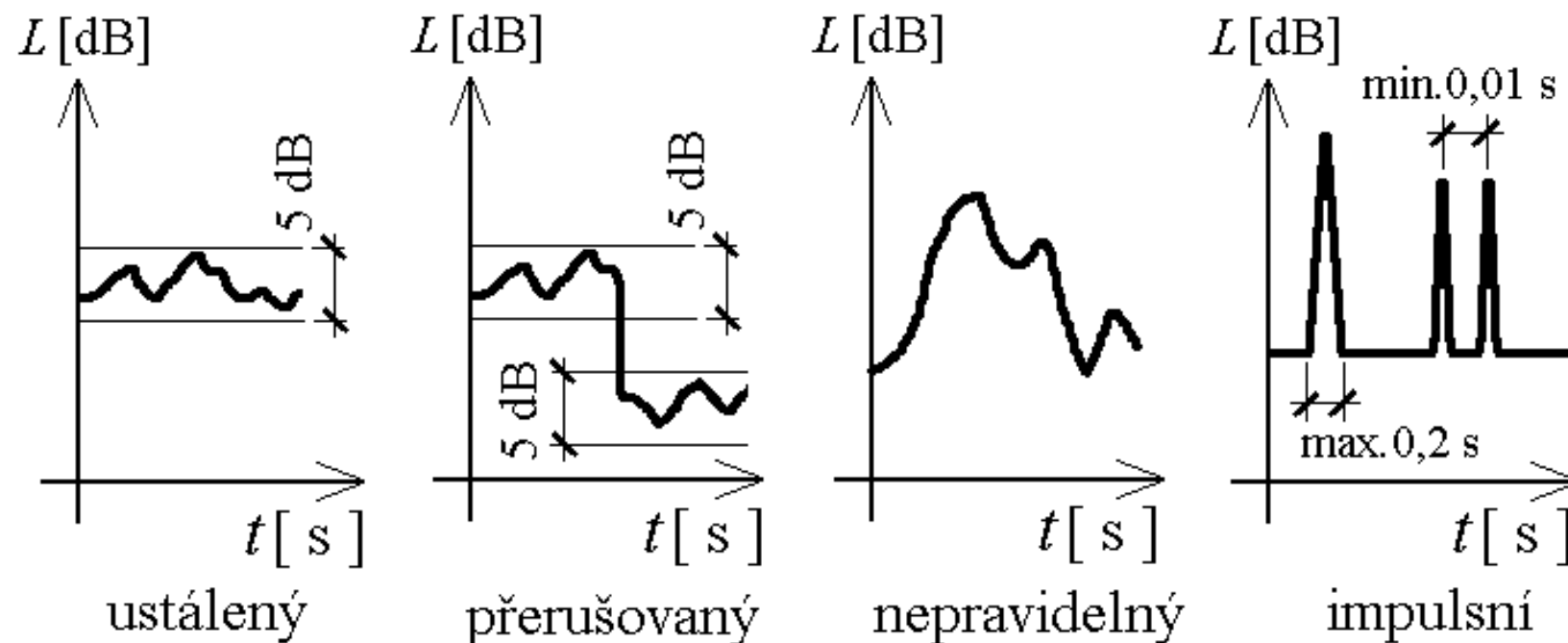
$$L_A = 10 \log \sum_{i=1}^n 10^{0,1(L_i + K_{Ai})}$$

PŘÍKLAD

f (Hz)	125	250	500	1000	2000	4000
L (dB)	61,4	63,7	66,1	69,8	72,5	78,2
K_A (dB)	-16,1	- 8,6	-3,2	0	+1,2	+1
$L + K_A$	45,3	55,1	62,9	69,8	73,7	79,2

$$L_A = 10 \log \left(10^{4,53} + 10^{5,51} + 10^{6,29} + 10^{6,98} + 10^{7,37} + 10^{7,92} \right) = 80,7 \text{ dB}$$

3) Působení zvuku v čase

Ekvivalentní hladina

$$L_{Aeq} = 10 \log \left[\frac{1}{\sum_{i=1}^n t_i} \sum_{i=1}^n \left(t_i \cdot 10^{0,1 L_{Ai}} \right) \right]$$

Ekvivalentní hladina

Na pracovišti je tři hodiny hladina $L_{A1} = 82$ dB a pět hodin hladina $L_{A2} = 65$ dB. Má se stanovit ekvivalentní hladina akustického tlaku A za celou osmihodinovou pracovní směnu.

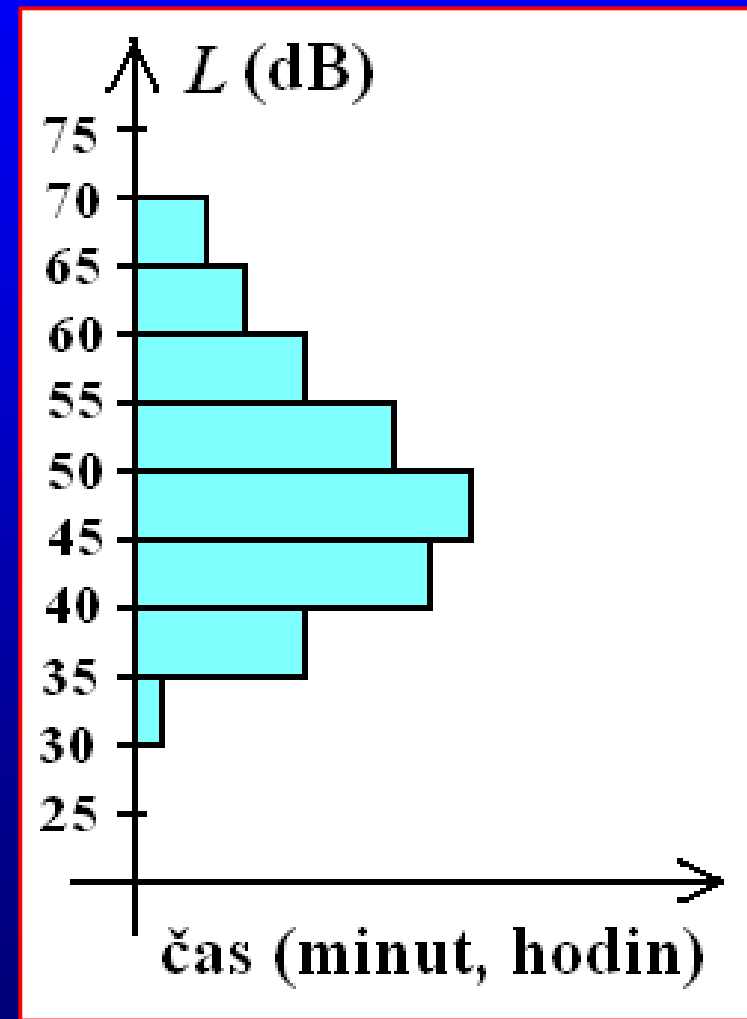
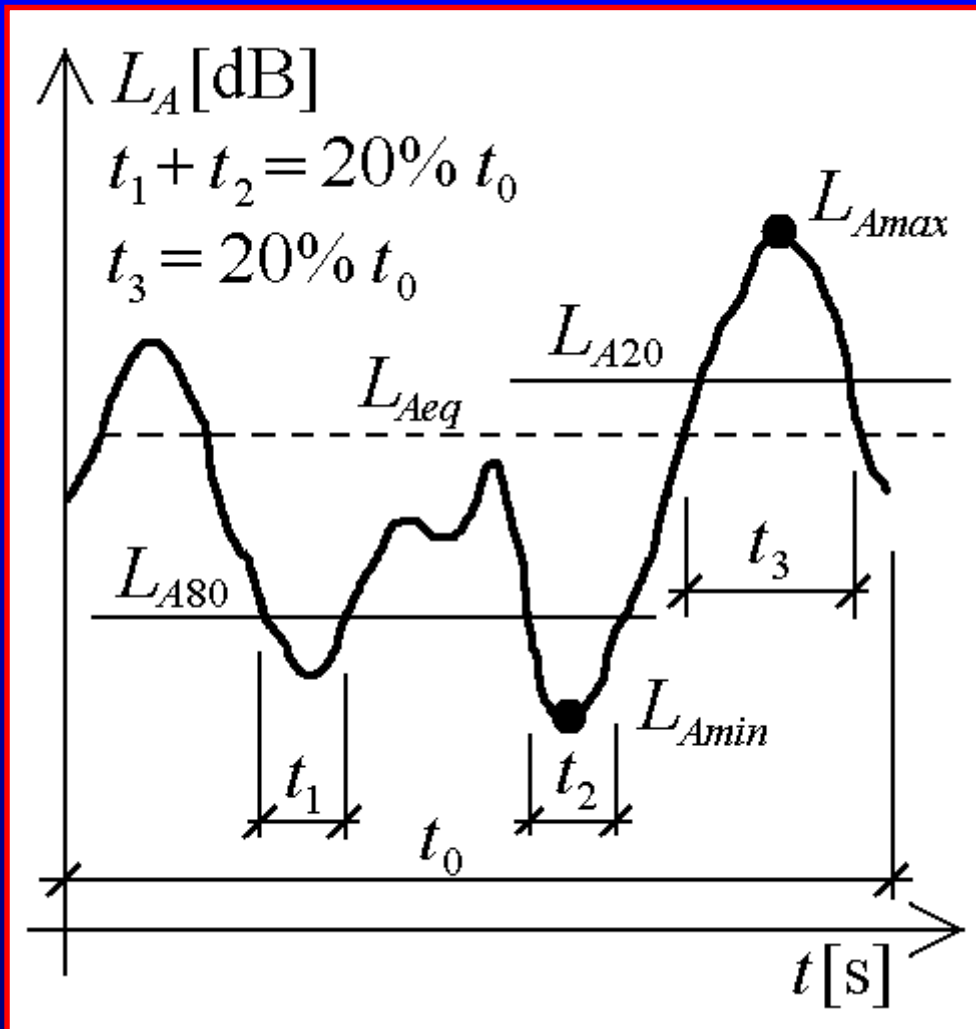
$$L_{Aeq} = 10 \log \left[\frac{1}{8} (3 \cdot 10^{8,2} + 5 \cdot 10^{6,5}) \right] = \underline{\underline{77,9 \text{ dB}}}$$

Úkolem je stanovit energetický průměr z pěti hodnot hladiny akustického tlaku A získaných měření.

č.měření	1	2	3	4	5
L_A (dB)	56,4	58,2	60,1	77,2	46,4

$$L_{Aeq} = 10 \log \left[\frac{1}{5} (10^{5,64} + 10^{5,82} + 10^{6,01} + 10^{7,72} + 10^{4,64}) \right] = \underline{\underline{70,4 \text{ dB}}}$$

Procentní hladiny Histogramy četnosti hladin

4) Informační obsah zvuku a okolnosti jeho působení

Míra rušivosti zvuku je ovlivňována postojem lidí k danému zvuku a jeho zdroji

Více jsou tolerovány zvuky:

- přicházející zvenčí
- které jsou považovány za neutišitelné
- kde lze obtížně určit provozovatele zdroje
- předem ohlášené zvuky
- v denní době oproti době noční
- v zimě oproti létu
- ve větších bytech

4) Informační obsah zvuku a okolnosti jeho působení

Obtěžování hlukem je tím větší, čím více hluk upoutává naši neúmyslnou pozornost tj. čím je nejen silnější, ale i odlišnější, méně známý a méně očekávaný, čím více se u něj prosazuje nutnost identifikovat a klasifikovat ho v rámci dosavadních zkušeností. Informační hodnota zvuku může být v konkrétních případech i významnější než jeho intenzita, což lze demonstrovat na známé zkušenosti, kdy zvuková kulisa indiferentního zdroje zvuku pomáhá při učení v situacích, kdy se v okolí hovoří.

Okolnosti působení zvuku se při hodnocení uplatňují tím způsobem, že jsou stanoveny **odlišné limity hluku pro různá prostředí**, různou dobu a různé zdroje. Jsou rozdílné limity pro pracovní prostředí, pro hluk ve venkovním prostoru a uvnitř budov, kde se jiným způsobem hodnotí hluk ze zdrojů umístěných vně a uvnitř budovy. Dalšího členění limitů je dosaženo pomocí korekcí základní limitní hladiny. Tyto korekce jsou stanoveny v závislosti na druhu vykonávané práce, charakteru území, způsobu využití místností v budově, denní době a pod.

Důležité limity

85 dB

65 dB

35 dB

Nařízení vlády č. 272/2011 Sb.

O ochraně zdraví před nepříznivými účinky hluku a vibrací

Důležité pojmy

chráněný venkovní prostor = nezastavěné pozemky užívané k rekreaci, sportu, léčení a výuce s výjimkou pozemků pro zemědělské účely, lesů a venkovních pracovišť

chráněný venkovní prostor staveb = prostor do vzdálenosti 2 metry od stavby pro bydlení nebo stavby občanského vybavení a prostor, který je užíván k rekreaci, sportu, léčení, zájmové a jiné činnosti, s výjimkou komunikací a prostor vymezených jako venkovní pracoviště.

chráněný vnitřní prostor = obytné a pobytové místnosti s výjimkou místností staveb pro individuální rekreaci a staveb pro výrobu a skladování

Nařízení vlády č. 272/2011 Sb.

O ochraně zdraví před nepříznivými účinky hluku a vibrací

Důležité pojmy

denní doba = doba od 6. hodiny ranní do 22. hodiny večer.

denní doba trvá celkem 16 hodin

(stacionární zdroje zvuku se hodnotí za 8 nejvíce hlučných za sebou jdoucích hodin)

noční doba = doba od 22. hodiny večerní do 6. hodiny ráno.

noční doba trvá celkem 8 hodin

(stacionární zdroje zvuku se hodnotí za nejvíce hlučnou jednu hodinu)

Přehled limitů

Druh prostředí nebo zdroje	Základní hodnota	Hodnocená veličina	Rozsah korekcí	Důvod korekcí
Pracovní prostředí	85 dB	LAeq (8 hodin)	0 až -35	Druh práce druh zdroje
Uvnitř budov Venkovní zdroje	40 dB	LAeq za 8 h /1h za den / noc	-15 až +20	Způsob využití místnosti denní doba
Uvnitř budov Vnitřní zdroje	40 dB	LAm _{ax}	-15 až +20	(v noci -10 dB) (železnice - 5 dB)
Venkovní prostor	50 dB	LAeq za 8 h /1h za den / noc	-5 až +20	Způsob využití území denní doba
Venkovní prostor Letecký provoz	60 dB 50 dB	LAeq za den / noc	denní doba noční doba	(v noci -10 dB) (železnice - 5 dB)

Nejvyšší přípustné hodnoty pro obytné budovy

Stacionární zdroje L_{Aeq}
den 8 hodin / noc 1 hodina
40 / 30 dB

Doprava L_{Aeq}
den 16 hodin / noc 8 hodin
40 / 30 dB

Zdroj uvnitř L_{Amax}
40 / 30 dB

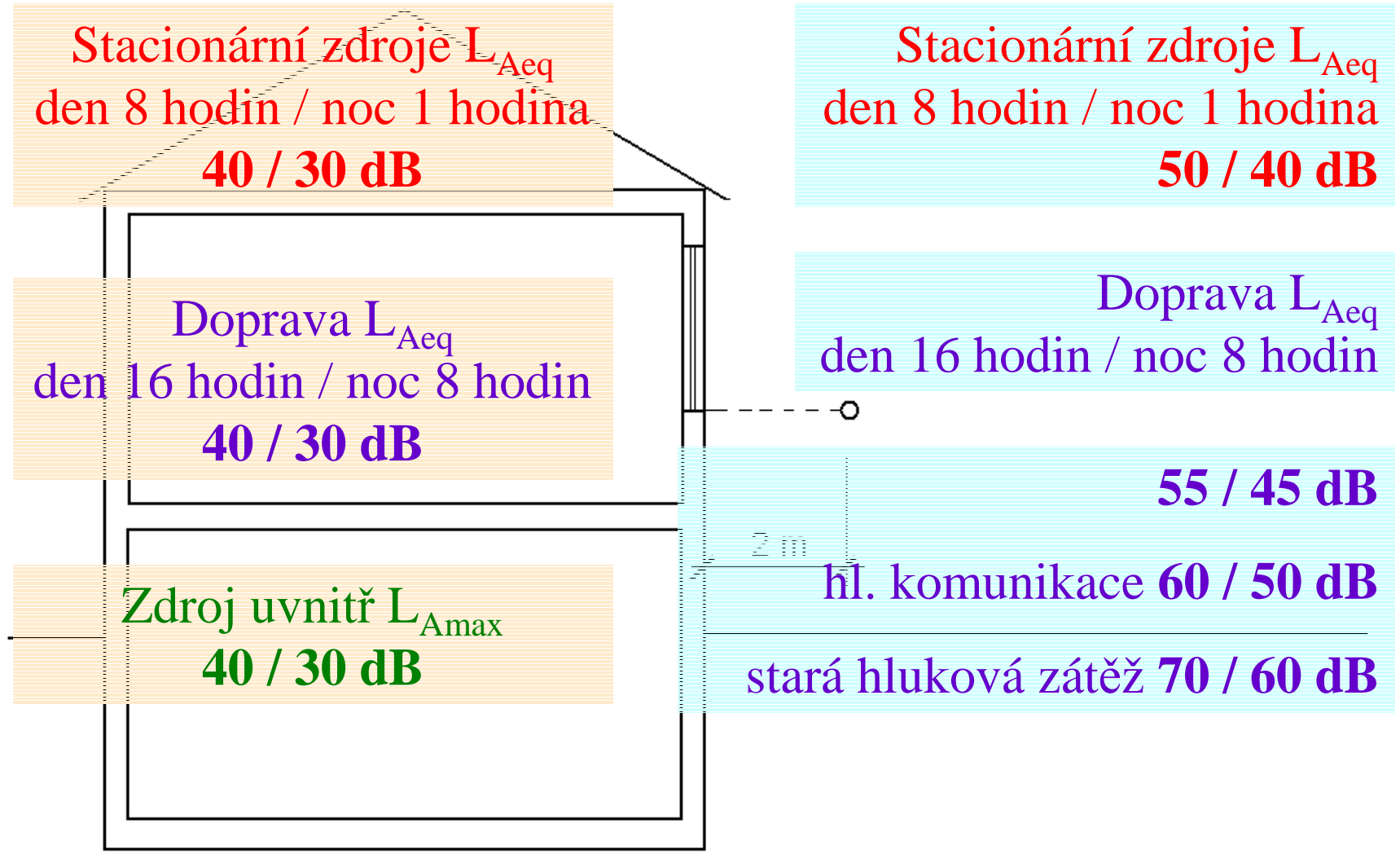
Stacionární zdroje L_{Aeq}
den 8 hodin / noc 1 hodina
50 / 40 dB

Doprava L_{Aeq}
den 16 hodin / noc 8 hodin
55 / 45 dB

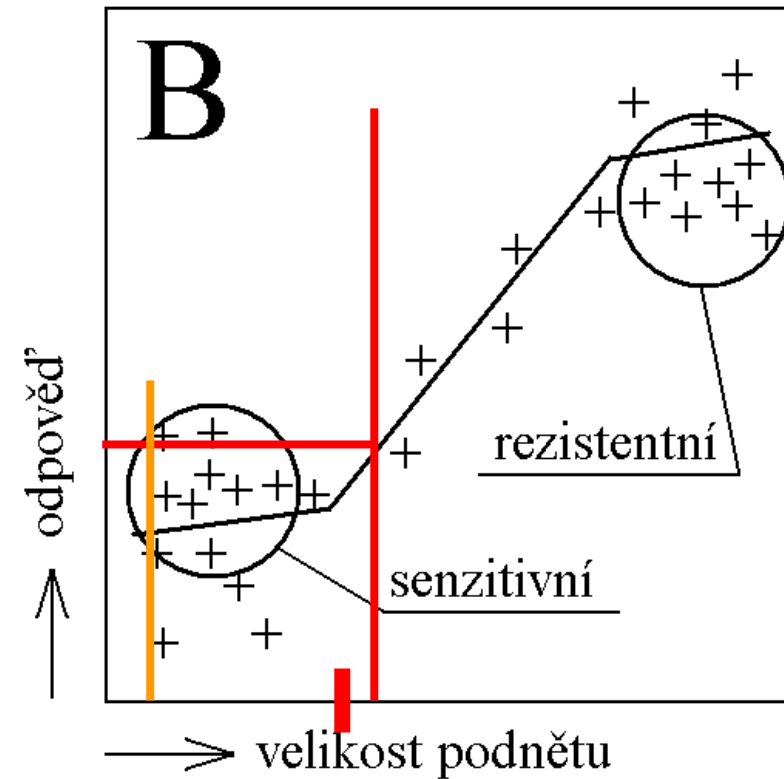
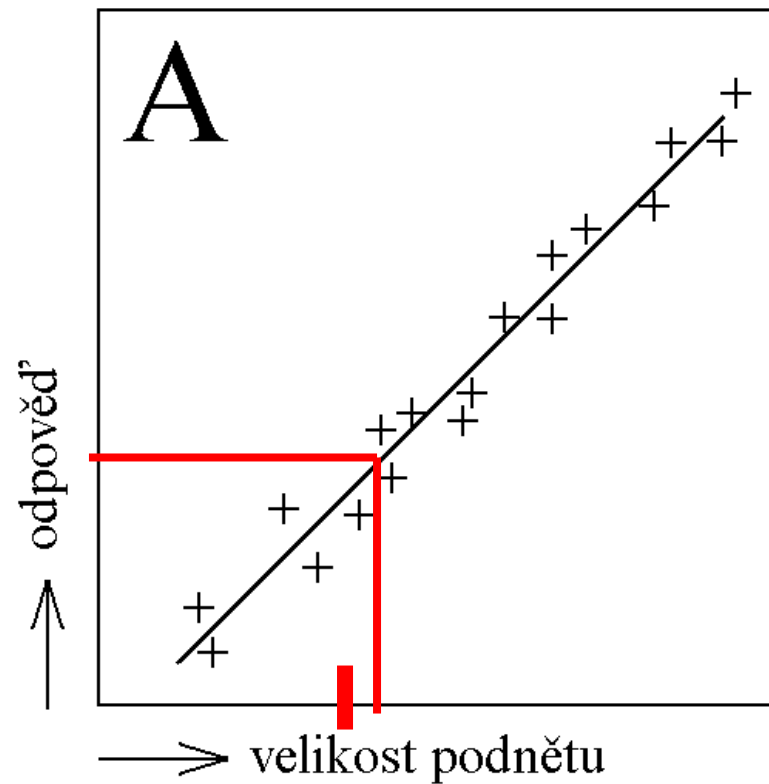
hl. komunikace **60 / 50 dB**

stará hluková zátěž **70 / 60 dB**

2 m

Osoba příjemce zvuku – význam limitů

Závěr

Zvuk jako mechanické vlnění pružného prostředí (vzduchu) se vyskytuje všude a **je užitečný** (lidská řeč, hudba). Nelze ho apriorně odmítat.

Nemůže člověka fyzikálně poškodit – poškození sluchu (akustické trauma) při hladinách nad prahem bolesti (> 130 dB – výbuch, třesk) nebo ztráta citlivosti sluchu při dlouhodobém působení (v pracovním prostředí > 85 dB)

Působí zprostředkovaně přes psychiku (stres, zvýšení krevního tlaku, nemoci nervového, cévního, trávicího ústrojí). Významnou roli hraje **informační hodnota zvuku**.

Závěr

Bojovat proti hluku se má potichu

Protihluková propaganda = příliš časté a příliš okázalé zdůrazňování skutečných či domnělých škodlivých účinků zvuku (zejména v hromadných sdělovacích prostředcích) vyvolává u lidí **obavy před hlukem** a tím zesiluje právě ty stresující účinky zvuku, které jsou škodlivé